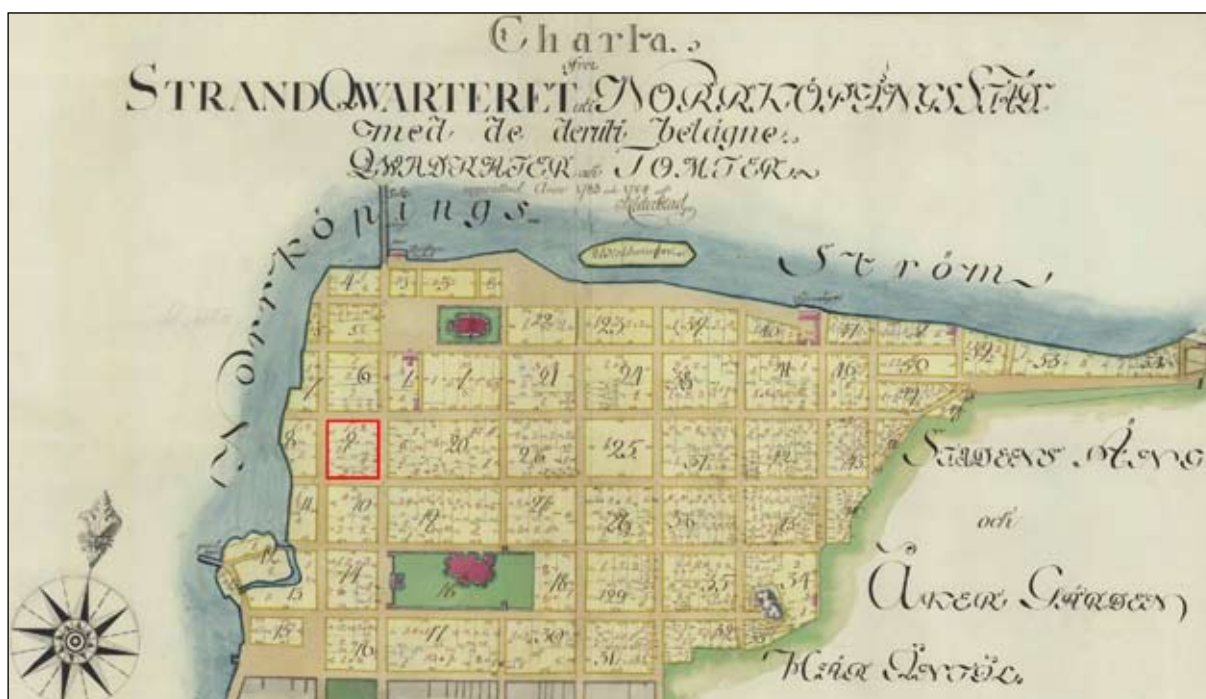

TULLHUSET 10

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1, INFÖR EXPLOATERING INOM
FASTIGHETEN TULLHUSET 10, NORRKÖPINGS STAD
OCH KOMMUN, ÖSTERGÖTLAND.

Rapporter från Arkeologikonsult 2010:2413

Kenneth Svensson

(Omslag: Ägodelningskarta över Valsta by 1756 med utredningsschakten och utredningsområdet inlagda)
Kartor ur allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet Gävle 2009. Medgivande I 2009/0555.

TULLHUSET 10

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1, INFÖR EXPLOATERING INOM
FASTIGHETEN TULLHUSET 10, NORRKÖPINGS STAD
OCH KOMMUN, ÖSTERGÖTLAND.

Rapporter från Arkeologikonsult 2010:2413
Kenneth Svensson

Arkeologikonsult
Optimusvägen 12 B
194 34 Upplands Väsby
Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 721 41
www.arkeologikonsult.se

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	7
Resultat.....	9
Slutsats	14
Litteratur.....	14
Tekniska och administrativa uppgifter	15

Bakgrund

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland utfört en arkeologisk utredning, etapp 1, inför exploatering inom fastigheten Tullhuset 10, Norrköpings stad och kommun, Östergötland (FIG. 1).

Beställare till arbetet var Sverigehuset AB som också bekostade utredningen.

Anledning till uppdragets utförande är att Sverigehuset AB planerar att uppföra ny bebyggelse inom fastigheten Tullhuset 10. Idag används marken som parkeringsplats, varför markytan inom fastigheten är uppfylld mellan 0,2 – 1,9 meter.

Fastigheten ligger inom det registrerade området för Norrköpings medeltida stadslager, RAÅ 96.

Uppdraget omfattade en mindre arkiv-, litteratur och kartgenomgång för att fastställa vilka kunskaper som finns rörande arkeologiska observationer inom eller i direkt närhet av kvarteret.

Figur 1. Utredningsområdet markerat på Fastighetskartan. Skala 1:4000.

Syfte

Syftet var att ta fram ett underlagsmaterial som kan användas av beställaren och Länsstyrelsen för vidare planering.

Resultat

Litteraturgenomgången av rapporter och litteratur visar att ett flertal äldre arkeologiska observationer har gjorts i anslutning till utredningsområdet (FIG. 2).

I samband med schaktningar i Drottninggatan 1947 gjordes två observationer i anslutning till kvarteret Tullhuset. Den ena i kvarterets nordöstra del, där en träsyll orienterad efter det gamla gatunätet påträffades. I anslutning till kvarterets sydöstra del gjordes den andra observationen där ett hushörn kom fram, även det med en äldre orientering (Broberg 1984: SR 7B och 7F).

1949 gjordes en schaktning inom kvarteret Tullhuset där två brunnar och även rester efter trähus påträffades (Broberg 1984: SR 38). Lämningarna var orienterade efter den gamla kartan.

Detta innebär att de bebyggelselämningar som påträffades i slutet av 1940-talet är äldre än 1640-talet.

Vintern 1981 gjordes en arkeologisk provundersökning där tre schakt (Broberg 1984: SR 50 A-C) togs upp inom kvarteret Tullhuset. Ett av schakten (schakt A) låg inom den aktuella utredningsytan, i detta schakt påträffades en avfallstunna. I schakt B de framkom lämningar i form av en stenvägg och en tegelmur, medan schakt C var tomt. Bebyggelselämningarna daterades preliminärt till tidigast 1500-tal (Parr 1987).

I kvarteret Kronan 8, endast ca 70 meter söder om Tullhuset 10, gjordes en arkeologisk undersökning 1981. Där påträffades bebyggelselämningar orienterade enligt det gamla gatunätet så som det avspeglas i det äldsta kartmaterialet från 1640. Lämningarna som utgjordes av minst tre hus kunde dateras till 1500-talet, möjligen hade de funnits fram till den stora stadsbranden 1655 då de förstördes. Dessutom hittades keramikfynd i form av äldre rödgods, sannolikt från mitten av 1300-talet, i ett undre kultur lager som saknade bebyggelselämningar. I detta lager fanns också skärvor av svartgodskeramik (Parr 1987).

Arkivgenomgången i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) gav ingen ytterligare information utöver den som framkommit i det ovan refererade rapportmaterialet.

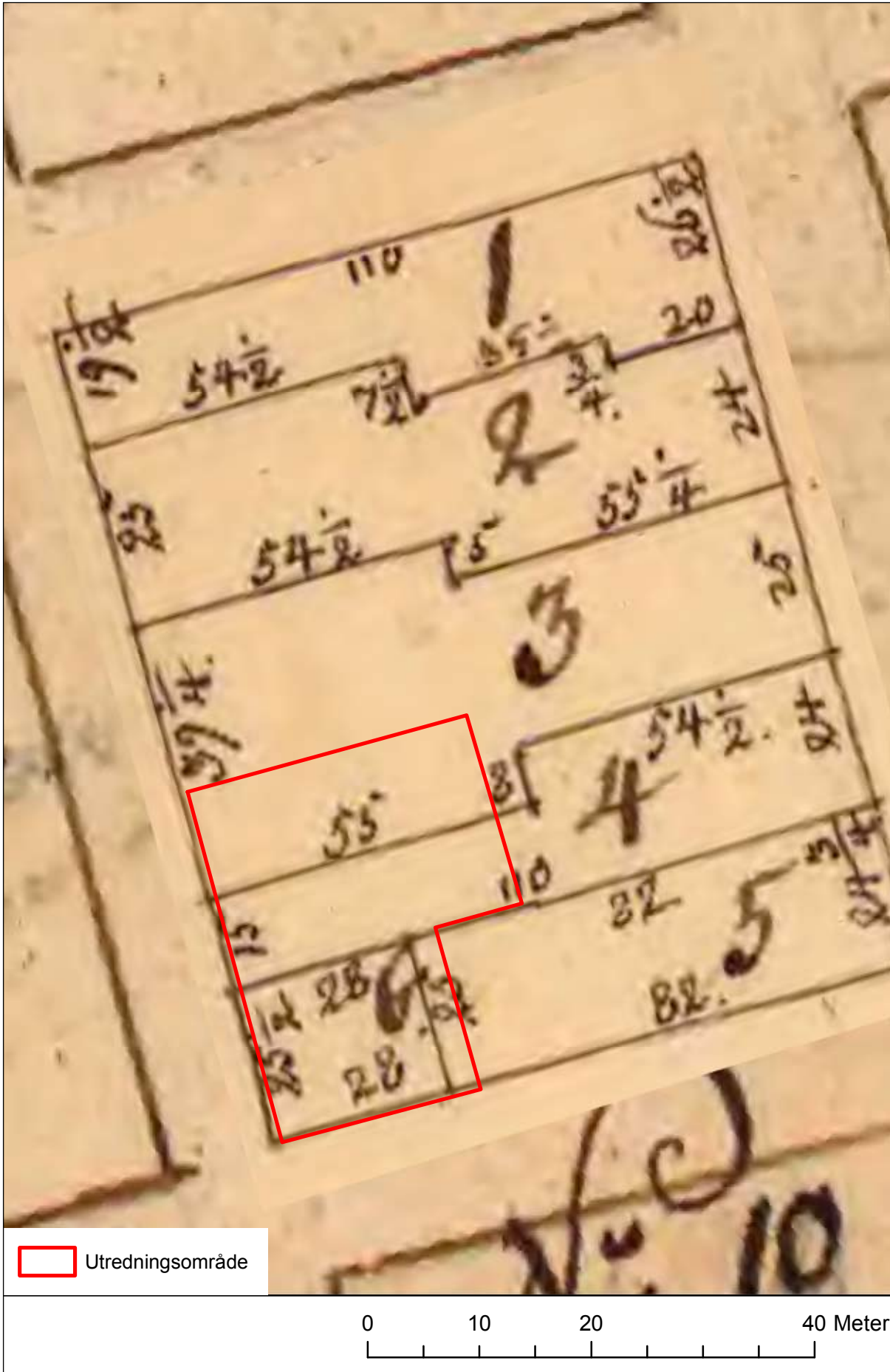

Figur 2. Arkeologiska observationer som gjorts i anslutning till utredningsområdet. Skala 1:1000)

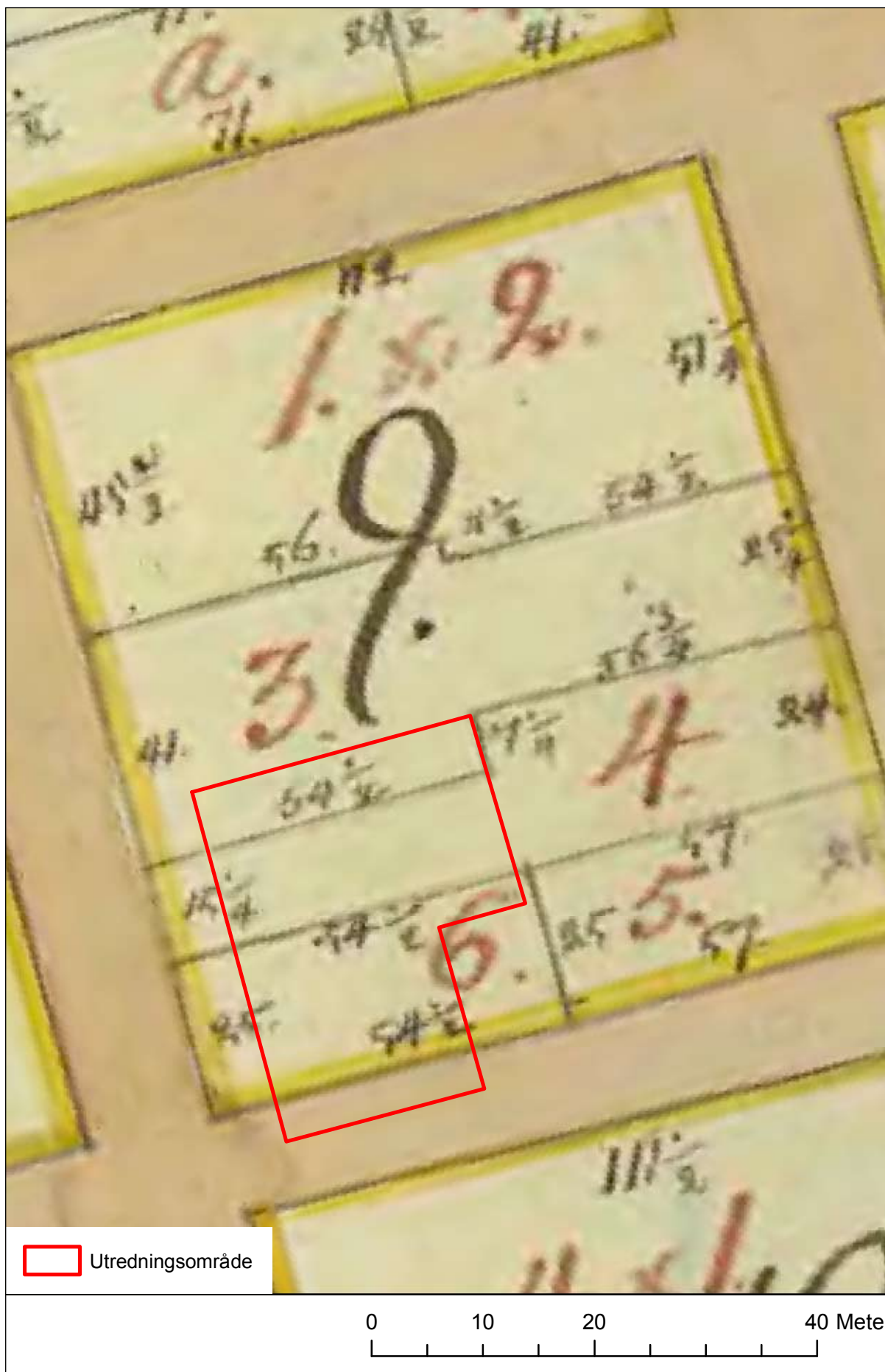
Kvarteret Tullhuset ligger inom den stadsdel som förr kallades Strandkvarteret och utgjorde under 1700-talet kvarter nummer 9 inom denna stadsdel. Kartstudierna över kvarteret visar det aktuella utredningsområdet, Tullhuset 10 tidigare omfattat delar av ett flertal olika tomter.

I det kartmaterialet från 1728 (FIG. 3), som är det där man äldst kan spåra tomtindelningen i kvarteret, omfattar utredningsområdet den sydvästra delen av tomt 3, den västra delen av tomt 4 och hela tomt 6 liksom den allra västligaste delen av tomt 5. Enligt ägoförteckningen ägdes tomt 3 och 6 av en av Norrköpings mer förmögna handelsmän, Mattias Fahlgren. Tomt 4 ägdes av en av stadens kronofunktionärer, kontrollören Petter Rystedt som bland annat var starkt involverad i Norrköpings spannmåls-handel (Helmfrid 1971:206-08).

1783 (FIG. 4) omfattade utredningsområdet en liten del av vad som då var tomt 3, den västliga delen av tomt 4 samt större delen av tomt 6. Vid denna tid hade tomterna bytt ägare och tomt 3 ägdes då av en fru Westrell, tomt 4 ägdes av en fru Silvia och tomt 6 ägdes av rådmann Rickman.

Figur 3. Tomtindelningen i kvarteret Tullhuset 1728 (Akt: 05-nkg-62). Skala 1:500

Figur 4. Tomtindelningen i kvarteret Tullhuset 1783 (Akt: D75-1:28). Skala 1:500

Slutsats

Utifrån den genomgång som gjorts i samband med utredningen så framgår det klart att bebyggelse från åtminstone 1500-talet kan finnas inom den aktuella tomtytan. Det kan även finnas äldre kulturlager - från medeltiden. I kvarteret Kronan strax söderut innehöll de medeltida lagren inga bebyggelseämningar utan tycks endast ha utgjorts av avfallslager. Det kan därför vara av intresse att se om, och i så fall av vilken typ, eventuella medeltidslager kan återfinnas i kvarteret Tullhuset.

Litteratur

- Broberg, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden 50*. RAÄ & SHM Rapport.
- Helmfrid, B. 1971. *Norrköpings historia III. Tiden 1655-1719*.
- Parr, M. 1987. *Spår av det medeltida Norrköping i kvarteret Kronan*. RAÄ & SHM Rapport UV 1987:10

Tekniska och administrativa uppgifter

Arkeologikonsults projektnummer:	2010.2413
Länsstyrelsens diarienummer:	431-1474-10
Uppdragsgivare:	Sverigehuset AB
Typ av undersökning:	utredning
Utförandetid:	september 2010
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköpings kommun
Socken:	Norrköpings stad
Fastighetsbeteckning:	Tullhuset 10
RAÄ nr:	Sankt Johannes 96:1
Projektledare:	Kenneth Svensson
Utredningsområdets storlek:	ca 730 m ²

Arkeologikonsult Optimusvägen 12 B
194 34 Upplands Väsby Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 725 41 www.arkeologikonsult.se

Rapporter från Arkeologikonsult 2010:2413